

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. V. Convelluntur præcipua fundamenta Jansenii,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

excludat omne peccatum mortale, per quod homo à Deo ut ab ultimo fine avertitur; alioquin idem homo simul esset conversus & averfus à Deo ut ultimo fine, quod implicat.

§. V.

Convehuntur precipua fundamenta Iansenii.

54 **O**bjicit primò Jansenius contra præcedentem conclusionem: Dolor qui sufficienter disponit ad justificationis gratiam in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam, debet esse supernaturalis, & ex gratia Christi Salvatoris: Sed attritio ex metu gehennæ non est supernaturalis; licet enim timor gehennæ ex quo procedit, supponat fidem, ipsa tamen supposita, ex naturalibus voluntatis viribus pullulare potest. *Quid est enim (inquit) timor gehennæ, nisi timor cruciatuum, quibus post hanc vitam, naturalis corporis atque animi constitutio, integritas, & salus tollitur; quam sicut omnis homo naturaliter diligit, simul atque sibi vel divinâ fide, vel humanâ opinione vitam aliquam corporis atque animæ futuram esse persuaserit; ita quoque naturaliter violationem eius per dolores atque cruciatu exhorrescat. Nihil enim vetat ex supernaturali aliqua cognitione præeunte, naturaliter aliquos timores, tristitiaque sequi, dummodo obiectum eorum naturalis ordinis fuerit. Similiter timor gehennæ non est ex gratia Christi Salvatoris: Nam ista gratia (inquit) effectum prorsus oppositum in voluntate facit: est enim inspiratio cœlestis delectationis, quâ Deus incipit dulcescere, quem timet; quâque dulcedine perfusus animus, iam non formidine pœnæ: sed iustitiæ dilectione, operatur bonum &c. Ergo attritio ex metu gehennæ non est dispositio sufficiens ad justificationis gratiam in Sacramento pœnitentiæ obtinendam.*

55. **R**espondeo, concessâ Majori, negando Minorem; ad timorem enim pœnarum inferni, qui sit efficax ad retrahendum affectum à peccato, qualis est ille omnis quem vera attritio ob pœnas inferni importat, necessaria est specialis gratia ex parte voluntatis, distincta à gratia fidei ex parte intellectus. Hoc enim manifestè colligitur ex Concilio Arausicano 2. can. 6 dicente heretico falli spiritum eum qui dicit, per naturæ vigorem, bonum aliquod, ad salutem pertinet vita æterna, cogitare ut expedit, aut eligere nos posse, absque illuminatione & inspiratione spiritus sancti. Cum ergo timor ille de quo loquimur, sit bonum aliquod ad salutem vitæ æternæ pertinens, planum est, illum non posse concipi per solum naturæ vigorem, sine illuminatione & inspiratione spiritus sancti, hoc est sine gratia Christi propriè dicta, de qua sine dubio loquitur Arausicanum, quippe de qua erat illi controversia cum Semipelagianis, quos ibi damnat. Unde Tridentinum, sess. 6. cap. 5. ait ipsius iustificationis exordium in adultis à Deo per Iesum Christum præveniente gratiâ sumendum esse. Et cap. sequenti inter actus quibus pœnitens ad justificationis gratiam se disponit, numerat actum fidei, & actum timoris divine iustitiæ, quo utiliter concussi peccatores, ad considerandum Dei misericordiam se convertant. Ergo ex Tridentino timor ille est ex gratia Christi Salvatoris. Falsum ergo est quod ait Jansenius, veram Christi gratiam non esse aliam nisi delectationem charitatis; non enim solum desiderio aut delectatione boni, sed etiam amore mali Deus nos à peccatis retrahit; imò

ut ait Augustinus lib. de catechizandis rudibus cap. 5. *Rarissime accidit, imò vero nunquam, ut quisquam veniat volens fieri Christianus, qui non aliquo timore Dei percussus.*

Objicit secundo Jansenius: Ille actus non sufficit ad dignè suscipiendum Sacramentum pœnitentiæ, qui non tollit affectum ad peccatum attritio ex metu gehennæ non tollit affectum ad peccatum; Nam timor ille (inquit) manus quædam coercet, ne homines faciant malum, atque malefaciendi voluntatem intus vigentem, tunc in opere quoque sese proderet, si pœna comminata tolleretur. Unde Augustinus lib. 9. in Epist. Joan. peccatores ita timetis, ut à peccato ex tali metu abstinentes, compuncti adulteræ, quæ habens animum adulterandi, abstinet solum ab opere, timens ne à marito deprehendatur, & severè puniatur: vel lupi invadente ovile, & metu canum & pastorem recedens, sine præda quidem, sed non sine affectu occidendi, si potuisset: *Lupus enim venit, & ovem redit: venit fremens, & redit tremens: Lupus tamen & tremens & fremens, ut ait ille 19. in verbis Apostoli cap. 9.*

Duplicem verò ait Jansenius esse huius doctrinæ radicem, prima est, quia quoniam timor pœnæ peccatum fugit, invitus & animo repugnante fugit, ideoque non fugit peccatum, sed aliud quippiam. Nam ex sententia omnium philosophorum, quæ purè aguntur ex metu, sunt involuntaria secundum quid, sive mixta involuntario & involuntario; ex quo hic, ut quid quid facit ex metu, istum voluntatis actum conjunctum habeat, Nolle hoc facere, cuius impendentis metu urgeret: verbi gratia nautor, qui ex metu naufragii merces projecturum re, retinet voluntatis repugnantis repugnantiam, quâ nolle id facere, si periculum tolleretur.

Altram radicem ait esse, quia timor pœnæ non potest mutare voluntatem malam, sed solum amor iustitiæ: *Impossibile est (inquit) cum peccandi voluntate detinetur, solo pœnæ timore mutare voluntatem; sed hoc proprium officium est delectationis, quâ animus à peccato tanquam pœnitenti dilectione, ad iustitiæ dilectionem transferatur. Timor enim pœnæ premis, non exaurit cupiditatem, continet manum, non animum, qui eadem modo si non timeret, peccato alicui affixus manet: Ergo &c.*

Respondeo, concessâ Majori, negando Minorem: Tridentinum enim supra citatum, manifestè supponit aliquem esse timorem pœnarum de gehennæ, qui voluntatem peccandi excludit: cit enim, illam contritionem imperfectionem, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudine peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu concipitur, si voluntatem peccandi excludat, non spe ventæ, non solum non facere bonum hypocrisis, & magis peccatorem, verum etiam damnari Dei esse &c. Quibus verbis, si voluntatem peccandi excludat, manifestè insinuat, vel supponit, talem metum, talemque attritionem ex illo conceptam dari posse, quæ tollit effectum ad peccatum. Ad primam probationem in copertarium ex Augustino desumptam, dico S. Doctorem locis citatis loqui de timore propter pœnas, quarum fugam sibi proponit, metuens, tanquam finem ultimum, qualiter tamen non est ille quem importat vera attritio; legem enim pœnarum inferni non sibi proponit pœ-

miens in illo actu tanquam ultimum finem, sed solum tanquam finem proximum, quia non excludit positivè ulteriorem relationem ipsius ad Deum, sed merè negativè sive præcisivè quoad hoc se habet.

Ad secundam probationem respondeo, non semper ea quæ sunt ex metu esse mixta ex voluntario & involuntario, sed solum quoties voluntas in contrarium aliquo modo fertur, vel per actum volitionis inefficacis illius quod facit ex metu, vel per actum amoris inefficacis illius quod reijcit ex metu: unde cum regulariter Christiani doleant de peccato, ex solo metu inferni, absque aliquo actu amoris ad peccatum, & absque actu volitionis talis doloris, non est actus attritionis de peccatis quem habent, ullo modo involuntarius.

Ad tertiam probationem nego, timorem penæ non posse mutare voluntatem, sed solum amorem iustitiæ, qui est proprius charitatis; nam licet timor aliquis sit eiusmodi quod amorem rei deserenda secum admittat, & in voluntate simul vivere patitur; datur tamen alius, qui omnem rei prius dilectæ amorem, omnemque affectum ad peccatum prorsus excludit, ut patet ex Tridentino citato, & expressè docetur ab Augustino serm. 214. de tempore, his verbis: Cum timetur pena quam Deus minatur, discitur amari primum quod pollicetur, ac sic per timorem penæ, bona vita retinetur; per bonam vitam, bona conscientia comparatur, ut per bonam conscientiam nulla pena timeatur. Quapropter discat timere, qui non vult timere: discat ad tempus esse sollicitus, qui semper vult esse securus. Et in Psal. 127. Verbis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur. Audiant hæc homines, & quia vere futura sunt impiis, timeant, & continent se à peccato. Habent timorem, & per timorem continent se à peccato.

Obijcit tertio Jansenius: Licet dolor de peccatis ex timore gehennæ secundum se sit bonus, si tamen qui eum habet, in eo, vel in amore sui ex quo provenit, ultimo quiescat, eo ipso redditur malus, & consequenter nequit esse dispositio ad dignè & fructuosè suscipiendum Sacramentum penitentiae: Sed attritio ex metu gehennæ sic se habet, cum enim sit dolor de peccatis, tantum propter penas inferni, qui eam habet, in tali timore, sive in puro sui amore, ultimo quiescit: Ergo per illam nequit homo ad gratiam justificationis in Sacramento penitentiae obtinendam se disponere.

Respondeo eū qui dolet de peccatis solū propter penas inferni, dupliciter in amore sui ex quo dolor ille nascitur, posse ultimo quiescere; primo positivè & contrariè, excludendo nimirum relationem talis amoris & sui ipsius in Deum; secundo negativè tantum, sive præcisivè, non referendo illum amorem, & actum doloris de peccatis ex eo provenientem, in Deum. Qui primo modo dolet de peccatis, fateor quod illum actum de se bonum vitæ, opponendo ei pravam circumstantiam, sed nego quod penitentem de peccatis secundo modo, qualis est qui veram attritionem de illis habet propter solum gehennæ metum, sic se habeat, atque ita malè operetur.

Obijcit quarto: Tridentinum multis in locis evidenter significat, nunquam justificationis gratiam, sive extra Sacramentum, sive in Sacramento penitentiae, adultis dari, nisi contritio antecedat: nam sess. 14. cap. 3. docet materiam Sacramenti penitentiae esse contritionem, eamque ad peccatorum remissionem ex Dei institutione requiri. Et can. 4. damnatos anathemate, qui negaverint contritionem, confessionem, & sa-

Tem. V.

tisfactionem, esse tres partes penitentiae. Item ibidem cap. 6. dicit eum cui nulla adest contritio, non verò absolvi in Sacramento penitentiae; quod tamen falsum esset manifestè, si attritio sufficeret ad dignè suscipiendum illud Sacramentum: Ergo ex Tridentino sola attritio non sufficit ad justificationis gratiam in Sacramento penitentiae obtinendam.

Respondeo Conciliū iis locis loqui de contritione generatim sumpta, pro eo quod commune est contritioni & attritioni; non verò de contritione specialiter sumpta pro eo dolore qui distinguitur ab attritione, & est propter Deum summe dilectum. Quod verò hæc interpretatio legitima sit, ex eo patet, quod Concilium ibidem cap. 4. dividit contritionem in perfectam, & imperfectam, quæ attritio dicitur, istamque ait, ad Deigratiam in Sacramento penitentiae impetrandam disponere, quod de dispositione ultima intelligendum esse, supra §. 3. ostensum est.

Obijciunt quinto Adversarii alium Tridentini locum, desumptum ex sessione 6. cap. 6. ubi loquendo de dispositionibus ad justificationem, disertis verbis pronuntiat, dispositi hominem ad justitiam, non tantum per actus fidei, timoris, & spei, sed etiam dilectionis ex qua nascitur odium peccati, per propositum novæ vitæ, ac denique observationis mandatorum divinatorum. In spem eriguntur (inquit Concilium) fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea morantur adversus peccata, per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam penitentiam, quam ante Baptismum agi oportet: denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata. Ubi Concilium ad justificationem quæ fit per Baptismum, dilectionem inchoatam requirit, ut constat ex illis verbis, illumque tanquam iustitiæ fontem diligere incipiunt: unde cum non minor requiratur dispositio ad justificationem quæ fit per penitentiam, quam ad illam quæ fit per Baptismum, ex illo Tridentini testimonio manifestè constare putant Adversarii, ad justificationem quæ fit per penitentiam, charitatem inchoatam & imperfectam necessario requiri.

Verum hæc parum urgent, si enim hic Tridentini locus attentè perpendatur, manifestum erit, ibi sermonem esse de justificatione quæ fit extra Sacramentum, & per solum Baptismi votum & desiderium, ad quā non negamus actum contritionis & dilectionis requiri, sicut & ad illam quæ fit per votum penitentiae, quando tale Sacramentum in re & de facto suscipi nequit: unde illud testimonium cui præcipue nituntur Adversarii, nequaquam militat contra nostram sententiam, quæ solum affirmat ad justificationem quæ fit in Sacramento Baptismi & Penitentiae, sufficere attritionem de peccatis ex motivo aliquo supernaturali. Quod verò interpretatio nostra legitima sit, & ad mentem Tridentini, patet ex verbis illis, dum proponunt suscipere Baptismum &c., ex illis enim liquet, Concilium ibi non loqui de justificatione quæ fiat in actuali susceptione Baptismi, sed de illa solū quæ fit per votum & desiderium illius; quando nimirum aliquis non valens suscipere Baptismum, per actus fidei, timoris, spei, dilectionis, & per votum & desiderium ipsius Baptismi, ad justificationem se disponit.

Eodem modo intelligenda & explicanda sunt aliqua SS. Patrum testimonia, quibus asseritur, sine charitate neminem justificari: vel enim loquuntur de justificatione quæ fit extra Sacramentum

Ecc

mentum

mentum; vel si de justificatione quæ sit in Sacramento fiat sermo, solum intendunt charitatem concomitantem ad justificationem requiri; quia nimirum licet dum peccator justificatur in Sacramento, non supponatur necessario diligens Deum super omnia, ex vi tamen Sacramenti constituitur talis, non actu, sed habitu, quia in eius susceptione charitas habitualis ei infunditur.

§ VI.

Corollaria præcedentis doctrina.

66. **E**X dictis confutata manet aliquorum sententia, qui asserunt, attritionem sufficere quidem ad valorem Sacramenti, non tamen ita ut ex ea sequantur immediate justificationem, sed quia vi Sacramenti penitens ex actu imperfecto attritionis transit infallibiliter ad actum perfectum contritionis, ut ad proximam dispositionem ad gratiam. Nam Tridentinum supra citatum non dicit attritionem esse sufficientem ad obtinendam contritionem, sed ad gratiam in Sacramento penitentia impetrandam disponere, quod de proxima dispositione intelligendum esse supra ostendimus; quia alioquin non bene compararet attritionem in Sacramento, cum contritione extra Sacramentum. Adde quod, Concilium loquitur de impetratione ineffabili, qualis est illa quæ habetur per Sacramentum. At omnis qui cum attritione accedit ad Sacramentum, non elicit infallibiliter actum contritionis, ut experientia constat, plures enim cum sola attritione ad Sacramentum accedentes, post absolutionem à peccatis, majorem de illis dolorem non sentiunt quam antea: Ergo &c.

67. Refellitur etiam ex dictis aliorum opinio, qui existimant requiri ad hoc Sacramentum attritionem quæ existimetur contritio. Nullus enim tenetur ad Sacramentum accedere cum majori dispositione quam de facto requiratur, ut patet in Baptismo, Eucharistia, & aliis Sacramentis. Sed re ipsa sola attritio requiritur ad Sacramentum penitentia, ut supra ostensum est: Ergo non est necessaria puta contritio, sed sufficit attritio etiam cognita & putata attritio.

68. Confirmatur: Si ad hoc Sacramentum necessaria esset attritio existimata contritio, illud non esset Sacramentum mortuorum, quia homini sibi conscio peccati mortalis nunquam liceret ad illud accedere, sed semper requireretur quod existimaret se esse vivum per gratiam.

69. Confirmatur amplius: Illa existimatio falsa ad hoc solum potest deservire, ut homo succedendo ad hoc Sacramentum cum sola attritione, excusetur à transgressione præcepti: At nullibi extat præceptum de non accedendo ad hoc Sacramentum cum sola attritione: Ergo non requiritur quod attritio existimetur contritio. Major patet, cum enim existimatio illa sit error, non potest esse dispositio, vel per se conducere ad disponendum hominem ad gratiam: Ergo ad hoc solum potest deservire, ut homo accedendo cum sola attritione, excusetur à transgressione præcepti. Minor verò suadet, quia tale præceptum nullibi habetur, neque in Scriptura, neque in Conciliis, neque in Patribus, neque in Traditione, neque ex ipsa hujus Sacramenti institutione colligitur, imò potius oppositum; cum enim hoc Sacramentum sit institutum ad conferendam primam gratiam, ac propterea Sacramenta mortuorum appellerentur, verisimile non est, Christum voluisse nos obligare ut ad illud accederemus cum contritione putata. Adde quod, si Christus po-

nitentem obligaret ad contritionem putatam, obligaret ad falsum, cum talis existimatio falsi sit, ac difformis objecto: Sed hoc dici nequit. Ergo nec illud.

Demum ex supra dictis colligitur, præceptum confessionis in lege Evangelica, successisse præcepto contritionis, non illud abrogando, sed in seipsum commutando, ita ut præceptum confessionis non obliget, quando præceptum contritionis servari potest. Pater hoc corollarium ex Tridentino loco supra §. 13. citato, ubi dicitur quod contritio quæ charitate perfecta hominem reconciliat Deo, prius quam Sacramentum penitentia actu suscipiatur, omni tempore necessaria ad impetrandam veniam peccatorum. Attritio verò, quæ per se peccatorem ad justificationem perducere nequit, cum ad Dei gratiam in Sacramento penitentia impetrandam dispare. Quibus verbis non obscure innuitur, contritionem perfectam, quæ peccatorem etiam sine Sacramento actu suscepto justificat, necessariam fuisse ante institutionem Sacramenti penitentia, eique in lege nova successisse attritionem, quæ cum Sacramento penitentia præstat quod antea præstabat contritio.

ARTICULUS IV.

Qualis requiratur attritio ad effectum hujus Sacramenti?

Dico primo, ad effectum hujus Sacramenti requiritur attritio vera, & non sufficiens apprensus seu existimata.

Probatur breviter: Attritio est materia hujus Sacramenti, sicut aqua est materia Baptismi: Sed ad valorem Baptismi requiritur vera aqua, & non sufficit apprensus seu existimata: Ergo patet ad valorem & effectum Sacramenti penitentia necessaria est vera attritio, & non sufficit apprensus seu existimata. Ex quo inferes, falsam esse aliorum Casuistarum sententiam, qui docent ad hoc Sacramentum sufficere posse voluntatem confitendi, & recipiendi absolutionem, ab omni homini dolore, dummodo penitens nullum actum habeat quo formaliter vel virtualiter adheret peccato: voluntas enim confitendi, & recipiendi absolutionem, præcisè sumpta, non est vera attritio.

Dico secundo, ad recipiendum effectum hujus Sacramenti, necessaria est attritio supernaturalis, quæ revera fit talis unde non sufficit attritio naturalis, quæ supernaturalis existimatur.

Prima pars probatur tum ex Tridentino scilicet cap. 4. dicente attritionem quæ peccatorem disponit ad gratiam in hoc Sacramento impetrandam, esse donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus: quæ non conveniunt attritioni naturali. Tum etiam ratione fundamentali: Attritio enim ad hoc Sacramentum requiritur potest considerari, vel ut remotio peccati, vel ut dispositio ad gratiam: Sed quocumque ex his duobus modis consideretur, debet esse supernaturalis. Ergo &c. Major quoad secundam partem evidens est, quia dispositio debet ejus esse ejusdem ordinis cum forma ad quam disponit. Probatur verò quantum ad primam: Attritio enim ut est remotio peccati, debet retrahere omnem eversionem quam per peccatum peccator contraxit; unde cum in statu elevationis naturæ humanæ ad ordinem supernaturalem, homo per peccatum avertitur à Deo non solum ut à fine naturali, sed etiam supernaturali, illius retrahatio debet esse aliquo modo conversio ad finem etiam supernaturalem, subindeque supernaturalis.